

Kvalitné objemové krmivá aj na Liptove

Základom ekonomického chovu hovädzieho dobytku sú kvalitné objemové krmivá. Táto pravda platí osobitne v podhorských podmienkach a ešte viac v prípade ekologického chovu. Aj preto sme sa za pozitívnymi príkladmi vybrali na Horný Liptov. Konkrétne do Šuňavy a do Hybe.

V Šuňave nás privítal manažér rastlinnej výroby a mechanizátor Ján Cvaniga a odborný poradca firmy SCHAUMANN SLOVENSKO Ing. František Krempaský. BIOFARMU ŠUŇAVA PD sme navštívili aj v októbri 2013, keď tu štáb Farmárskej revue nakrúcal príspevok, v ktorom predstavoval plemeno mäsového dobytku salers.

Spolupráca, o ktorej sme písali pred takmer 9 rokmi pokračuje úspešne ďalej a trvá už takmer dve desaťročia. Aj vďaka nej sa v Šuňave podarilo už pred rokom dosiahnuť hranicu produkcie mlieka 7 000 kg/dojnicu/rok. To je veľmi dobrá hodnota, najmä ak si uvedomíte, že šuňavskí družstevníci obrábajú pôdu s nadmorskou výškou 870-980 m n. m. Ak si k tomu pridáte, že ide o stádo dojnic plemena slovenské strakaté, pre ktoré sa dorábajú krmivá v ekologickom systéme hospodárenia, musíte dať klobúk dolu.

S ekonomikou produkcie mlieka úzko súvisí aj sortiment nakupovaných krmív. V Šuňave nepoužívajú drahé nakupované krmné eko-komponenty, ako napr. repkový či sójový šrot, tunajší družstevníci sa preto musia uspokojiť s nakupovanou zrnovou kukuricou, pri ktorej sa počíta s dennou dávkou 2 kg/dojnicu. Zrno kukurice slúži na dotáciu škrobu, ktorý chýba v šuňavskej krmovinovej základni. Kukuricu nakupujú šuňavskí družstevníci podľa slov Jána Cvaniga zo Slovenska i zo zahraničia. Ponuka tej zahraničnej je síce širšia, avšak fakt, že jej dodávatelia si vyžadujú platiť za ňu pri dodávke, hrá v prospech slovenských dodávateľov, ktorí vedú

akceptovať aj rozloženie platieb v priebehu roka, čo pomáha podniku zachovať lepší cash-flow.

Ornej pôdy je v Šuňave všeobecne málo a tá, ktorá tu je k dispozícii sa využíva na produkciu krmovín. Nosnými krmovinami sú strukovino-obilné, ďateľinovo-trávne miešanky a trávny na ornej pôde. Prvé spomínané krmivo je určené pre jalovice a nasucho stojace kravy. K obmedzenému sortimentu pestovaných obilnín prispieva aj fakt, že porasty

Ján Cvaniga pri kontrole porastu ďateľinovo-trávnej miešanky 9.6. 2021.

poľných plodín ohrozuje divá zver (špeciálne bezosinaté odrody). Tá navyše ničí nielen porasty krmovín (po roztopení snehu sa hladoši prakticky okamžite pustia aj do porastu), ale aj vyfermentované krmivo v „skladoch“. Ján Cvaniga nám ukázal povrch silážnej „jamy“, na ktorom takmer kompletne zničila kryciu plachtu „črieda“ vysokej zveri. Plachtu bolo treba odobrať a siláž následne znova prikryť a zaťažiť pneumatikami – to však predražilo krmivo o ďalších 900 €. Jelene pritom prerazili pletivo, ktoré malo chrániť hospodársky dvor pred ich nájazdmi. Aktuálne v Šuňave investovali v snahe ochrániť svoj majetok do nákupu plynového „dela“. Otázkou času ale zostáva, kedy si naň „nájazdníci“ zvyknú tak, že ich prestane vyrušovať.

Dôležitá je technologická disciplína

Jej súčasťou je dodržiavanie hygieny silážovania a používanie overených silážnych inokulantov, ktoré je možné využívať aj v ekologickom systéme hospodárenia na pôde. V Šuňave využívajú výroby firmy SCHAUMANN produktového radu BONSI-LAGE, konkrétne BONSILAE ALFA, FORTE a PLUS. Produkt s prívlastkom PLUS, ktorý je vhodný na konzervovanie krmovín s vyšším obsahom sušiny použili naposledy vlni. Podľa Ing. Krempaského sa podmienky pod Tatrami menia v sezóne pomerne rýchlo, preto musí byť farmár pripravený na rôzne alternatívy zberu. Ján Cvaniga si v tejto súvislosti veľmi pochvaľuje účinok prípravku BONSILAGE FORTE, ktorý ich už mnohokrát „podržal“. Raz do-

Z vrchnej časti šuňavskej siláže nebolo treba odobrať ani centimeter pokazenej hmoty.

konca v situácii, keď boli nútení zberať napriamo porast ďatelinovo-trávnej miešanky. Risk sa vyplatil a spomínaný konzervant pomohol šuňavčanom zachrániť cenné N-látky pre výživu dobytky. Na opačnom konci stojí BONSILAGE PLUS, ktorý pomohol vlni zakonzervovať krmivo s vyšším obsahom sušiny. Výsledky fermentačného procesu uvádzame v ďalšom odseku textu.

Osvedčené konzervanty pomohli dosiahnuť veľmi dobré výživové hodnoty nosných objemových krmív. Posúďte sami: Vlnajšia siláž ďatelinovo-trávnej miešanky mala obsah sušiny 38 %, obsah N-látok 16,94 %, obsah NDV 32,7 % a obsah ADV 231, %. Siláž z tráv na ornej pôde mala tieto parametre: Obsah sušiny 46 %, obsah N-látok 19,12 %, obsah NDV 34,8 % a obsah ADV 21,8 %. Posledná menovaná siláž mala aj veľmi dobrú hodnotu pH (4,29 %). O správnom manažmente silážovania svedčí aj nulový obsah kyseliny maslovej. Ing. Krempaský si ani nepamätá, že by v tomto chove mali niekedy problémy s obsahom kyseliny maslovej v silážach. Obsah kyseliny mliečnej a octovej je v odporúčaných hraniciach.

Dodržiavanie technologickej disciplíny je tu samozrejmosťou. Ďalším dôležitým faktorom je rýchlosť zberu, ktorej napomáha aj výkonná technika (časť linky pracuje dodávateľskou formou). Samozrejmosťou je nielen zakrývanie povrchu silážnej hmoty po celkovom dokončení navážania a tlačenia, ale aj po ukončení prác v jednotlivých dňoch navážania do „jamy“. V čase zelenej žatvy nie je výnimkou, keď chlapi opúšťajú pracovisko aj o druhej hodine po polnoci. Povrch polozapustenej silážnej „jamy“ je bez plesní vďaka ošetreniu ekologickým SCHAUMASIL-om. Ide o prípravok na báze organických kyselín.

V prechádzajúcom texte ste si isto všimli, v Šuňave používajú na fermentovanie a skladovanie siláží polozapustené silážne žľaby. Okrem toho pre nedostatok týchto skladovacích kapacít pravidelne využívajú aj silážne vaky. Ide síce o drahšiu technológiu, má však jednu veľkú výhodu. Podľa slov Jána Cvanjoch je to možnosť zberať hmotu aj v menších objemoch a tak sa lepšie prispôbiť podmienkam na jednotlivých parcelách (severný vs. južný svah a pod.), resp. meniacim sa klimatickým podmienkam počas jednotlivých kosieb.

RD Hybe vsadilo na „omladzovanie“

Na Roľníckom družstve v Hybiach nás privítal jeho predseda Ivan Melich. Podľa slov Ing. Krempaského sa zaraďuje medzi svojich kolegov predsedov, ktorí priamo manažujú výrobu krmív na poli. Na

Detail kvalitnej lucernej siláže z RD Hybe.

Liptove je to podľa neho bežná vec. Pán Melich mu oponuje, že inak sa to robiť ani nedá, pretože mu záleží na tom, aby dorobili kvalitu. Tá je totiž potrebná pre redukciu nákladov na nakupované krmivá. Hoci nie vždy sa všetko vydarí na 100 %, výsledky sú zväčša viac než uspokojivé. Rozhodujúce je, že sa dokážu poučiť aj z vlastných chýb. Hroziaci nedostatok ďatelinovo-trávnej siláže z minulej sezóny priviedol manažérov družstva k rozhodnutiu zvýšiť jej výmeru pre aktuálnu sezónu o 77 ha (po obilninách). Okrem toho sa rozhodli aj pre prísiev existujúcich porastov lucerny (na takmer 30 ha). Zostávajúce porasty ďatelinovo-trávnych miešaniek a lucerny sú v najlepšom produkčnom veku.

Stávka na kvalitné osivá bielkovinových krmovín, špičkový manažment starostlivosti o porasty a silážovanie sa vyplatili. Svedčia o tom aj výsledky rozborov renomovaného talianskeho krmivárskeho laboratória. Napríklad lucerna konzervovaná prípravkom BONSILAGE ALFA mala obsah sušiny 34,86 %; N-látok 23,11 %; NDV 30,96 % a ADV 34,00 %. Konzervanty radu BONSILAGE si dokážu poradiť aj s vyšším i nižším obsahom sušiny: Pri použití prípravku BONSILAGE PLUS mala lucernová siláž obsah sušiny 44,23 %, obsah N-látok 24,41 %; NDV 29,33 % a ADV 24,70 %. Pri použití prípravku BONSILAGE FORTE mala lucernovo-trávna siláž obsah sušiny 26,23 %; obsah N-látok 31,28 %; NDV 34,28 % a ADV 30,50 %. Počasie pod Tatrami je skrátka nevyspytateľné: Raz prší, inokedy je slnečný svit prudký a porast rýchlo zavädá. O hodnotách obsahu kyselín a pH siláží platí to isté ako v prípade ich šuňavských kolegov. Na fermentáciu a skladovanie bielkovinových siláží využívajú v Hybiach najmä silážne vaky.

Pre úplnosť dodávame, že pri silážovaní kukurice používajú v RD Hybe už roky spoľahlivý prípravok BONSILAGE FIT M, ktorý dokáže „zvládnuť“ hmotu kukurice na siláž s obsahom sušiny 25-45 %. Pri silážovaní kukurice zvyknú v Hybiach využívať okrem silážneho žľabu aj vaky, ktorých výhodou je predchádzanie problémom súvisiacim s vyšším obsahom sušiny ku koncu zberu kukurice na siláž, resp. pri nútenom prerušení zberových prác v dôsledku nepriaznivého počasia. Kukuričná siláž vo vaku je tak viac homogénna a slúži ako „zábezpeka“ krmovinej základne. Do vakov konzervujú v Hybiach aj vlhké kukuričné zrno (tu používajú BONSILAGE CCM).

Keď je proti aj divá zver

Aj v Hybiach sa nám posťažovali, že im robí problémy divá zver. Tá zničila časť porastov kukurice na

Kvalitne dorobená lucernová siláž vo vaku nepodľahla skaze (RD Hybe).

siláž, ale zredukovala aj počet kosieb ďatelinovo-trávnej miešanky zo 4 na 3. Takže za spomínanou redukcíou objemu tejto siláže bola aj divá zver. Kým poľnohospodár stojí bežne pred dilemou, keď zberať kukuricu (čakať na vyšší obsah škrobu pri možnom poklese stráviteľnosti hmoty?), v Hybiach majú inú dilemu. Pozbierať silážnu kukuricu s nižším obsahom škrobu, alebo ju nechať zožrať medvedmi? Manažérov vedie priama zodpovednosť za chod podniku k tomu, že si musia vedieť obhájiť svoj prístup aj proti odporúčaniam výživára. Ten však nakoniec prijme fakt, že nižší obsah sušiny (26-27 %) nie je „hriech“, keďže farmári sa takto podarí zabezpečiť aspoň nejakú hmotu na silážovanie s akceptovateľným minimálnym obsahom škrobu. Aj vlni takto dokázali v Hybiach zachrániť pre medvedmi kukuricu z výmery 100 z celkových 110 ha. Neustále sa zhoršujúcu situáciu s premnožením divých zveri by mali podľa našich sprievodcov riešiť skutoční odborníci a nie zaslepení ochránárski fanatici.

Ekonomika je na „hrane“

Okrem nájazdov divých zveri kreslí krásy na čelo Ivana Melicha aj aktuálny vývoj na trhoch s agrokomoditami. Ide najmä o zdražovanie vstupov. Aj preto sa v Hybiach rozhodli zredukovať nákup priemyselných hnojív o 57 %. Našťastie majú dostatok vlastných hnojív a využiteľnosť drahých priemyselných hnojív chcú zlepšiť ich skoršou aplikáciou do porastov obilnín - tie slúžia zväčša pre potreby živočíšnej výroby. Len tretinové zornenie 1 647 ha poľnohospodárskej pôdy totiž takmer neumožňuje pestovanie trhových rastlinných komodít. Na opačnom konci sú krmné komponenty, veď len repkový extrahovaný šrot zdražel za 2 roky z 220-240 €/t na 340-360 €/t.

Napriek nepriaznivému makro- i mikroekonomickému vývoju chcú v RD Hybe zvýšiť počet dojníc zo súčasných 385 na 400. Toto rozhodnutie je, našťastie, podporené aj prísľubom vyššej finančnej podpory chovateľov dojníc zo strany štátu. Keďže spomínaný počet by chceli dosiahnuť už k 1. 1. 2023, budú musieť nakúpiť teľné jalovice (okolo 30). Keďže sa im už dlhší čas rodí viac býčkov ako jalovičiek, rozhodli sa pristúpiť aj k využívaniu sexovaných inseminačných dávok. Nové podporné schémy investícií zo strany štátu oživilo aj myšlienku výstavby novej dojárne. K investíciám smerujúcim do rozvoja podniku treba zaradiť aj nákup poľnohospodárskej pôdy.

Snímky: archív firmy SCHAUMANN SLOVENSKO a Marián Dukes, Slovenský CHOV